

Bežali smo pred fašisti

Opisal bom življenjsko zgodbo naše družine. Živelimo v Podbrdu, kjer je bil oče zaposlen kot kretnik na železniški postaji. To je bilo v času po prvi svetovni vojni, ko so Podbrdo zasedli Italijani. Očetova plača je bila majhna, zato je odšel v Trst na tečaj za prižiganje petrolejskih luči. Po tečaju je bil usposobljen za prižiganje in vzdrževanje petrolejskih luči na peronu in luči na signalih. V sobi, ki so ji rekli »svetilničarna«, je moral vsak dan očistiti luči in leče v notranjosti, naliti petrolej in težke luči nesti v bohinjski predor. Bohinjski predor ima kar tri signale. Glavni signal je v predoru na bohinjski strani, predsignal in glavni signal za železniško postajo Podbrdo pa sta tudi v predoru na podbrški strani.

Oče pa je bil zaveden Slovenec in ni hotel govoriti italijansko, čeprav je bil v državni službi. Rekel je: »Ti Lahi so prišli gor (v Podbrdo), zdaj bom pa moral govoriti laško v Podbrdu«. Vsem takim so pretili z ricinusovim oljem in jim tudi nasilno vtili ricinus v prebavila ter s tem povzročili velike prebavne motnje in bolezni. Oče je bil v dogovoru z jugoslovanskimi železničarji, ki so vozili z lokomotivami vlake do Podbrda, da v nevarni situaciji skoči na lokomotivo in ga bodo tako skozi predor rešili v Jugoslavijo.

Železniška postaja Podbrdo 30. avgusta 1926. Razglednico je Marija Trojar našila na pokrov šatulje, ki jo je prinesla s seboj iz Podbrda na Jesenice. Last Izidorja Trojarja

Takrat so v Podbrdu delali obračalno napravo za lokomotive in jo v letu 1925 tudi dokončali. Očetovo zavračanje italijanščine je sodu izbilo dno, ko so bile volitve v Grahovem. Prebivalci cele Baške grape so morali priti na volišče v Grahovo. Na volišču v stavbi, kjer je sedaj pošta, sta bili dve skrinjici. Ena skrinjica je bila za Italijo, druga pa proti. Volivec je dobil kroglico, s kroglico v roki je moral pomoliti zdaj v prvo, nato v drugo skrinjico. Ata je vrgel kroglico »proti«. V kotu volišča pa se je ob peči »grel« vohun. Bil je doma iz iste vasi kot ata, zato sta se

poznala. Gledal je in poslušal, kam bo padla kroglica. Vsako napačno odvrženo kroglico je javil Italijanom. Italijani so ga morda tudi zaradi tega službeno premestili v južno Italijo, v mesto Capua blizu Neaplja. Tam je bil železničar med samimi Italijani. Moral je govoriti po italijansko.

V Italiji je bil takrat še potres, ki so ga v Capui močno čutili,

saj je do Vezuva samo 25 km. 1. novembra 1926 je pustil službo in se vrnil v Podbrdo, svoj rojstni kraj. Bil je brezposeln. Ves čas je trepetal, da mu bodo dali ricinusovo olje. Dobil je nekoga za zvezo, ki ga je prek Ejbrata in vrha Bače peljal čez mejo v Jugoslavijo. V Bohinjski Bistrici ni dobil službe, ne pri železnici ne na žagarskem obratu. Prišel je na Jesenice, vendar še vedno ni dobil službe. Najel je sobo v hotelu Pošta, od koder je hodil peš čez Belo polje na Dovje h kmetu Beržotnu, kjer je sekal drva za kurjavo. Zjutraj se je ustavil na Hrušici pri Črnologarju, kjer je zajtrkoval, zvečer pa je ravno tam večerjal. Tako je čas potekal vse do leta 1928, ko je dobil delo na železnici na Jesenicah kot postajni delavec. To je »avizor«, železničar, ki obvešča občane o prispeli pošiljki v tovarno skladišče na Jesenicah. Občan je potem prišel po prispelo pošiljko z vozičkom na postajo.

Družina, ki je živela v Podbrdu, je prišla v Jugoslavijo 12. oktobra 1928. S seboj so pripeljali tudi pohištvo, ker so dobili družinsko stanovanje na Hrušici št. 49, v »Republiki«. Z Jesenic se je ata, tako kot ostali železničarji, vozil na kosilo na Hrušico s posebnim vlakom, ki so ga imenovali *pok*. Po kosilu jih je vlak peljal nazaj v službo na Jesenice. Ata pa je leta 1931 dobil službo kretnika, zaporničarja na Slovenskem Javorniku. Stanovali smo v bližnji čuvajnici blizu vhoda v železarno. Ko je oče zbolel in prestal operacijo kile v Ljubljani, službe kretnika ni več mogel opravljati. Pred prihodom nemške okupacijske vojske smo se morali z dekretom ministrstva umakniti iz *vahtnice* na Črnivec k Tereziji Rozman. Tam smo živeli tri mesece. Ob vračanju

Razglednica Capue v južni Italiji, ki jo je Viktor Trojar poslal svoji družini leta 1926. Last Izidorja Trojarja

na Javornik, ki so ga medtem preimenovali v Jauerburg, sta bila v Mostah podrti oba mostova, železniški in cestni. Pohišstvo smo morali tako znositi čez potok.

Oče je še vedno čutil posledice operacije, zato so ga nemške oblasti prestavile v

Razglednica Oberstdorfa v Nemčiji, ki jo je oče Viktor Trojar pisal hčeri Zmagi na Jesenice 13. avgusta 1943.

St. Weit an der Glan. Tudi tam ni mogel opravljati službe, zato je imel »leichte dienst« – lažjo službo. Prestavili so ga v Nemčijo v Oberstdorf, kjer je prodajal vozovnice na železniški postaji. V marcu leta 1944 pa je prišel na dopust, kar je bilo usodno zanj in za vso družino. Ob povratku v Oberstdorf je izgubil življenje v bombnem napadu v Celovcu.

Po osvoboditvi so nas leta 1950 iz

železniškega stanovanja preselili v enosobno podstrešno stanovanje na Jesenicah, na Obrtniško ulico. Do stanovanja so vodile strme zunanje stopnice. Po vodo in na stranišče smo morali na dvorišče. V vsem stanovanju smo imeli le eno žarnico, spalnica pa je bila brez razsvetljave. Na vse to so ostali mešani spomini, dobri in slabi.

Družina Trojar na Javorniku leta 1943 ob odhodu očeta Viktorja na delo v St. Veit an der Glan. Na sliki sta oče Viktor in mama Marija, hči Zmaga in sinček Izidor.

Hiša na nekdanji Obrtniški, današnji Kežarjevi ulici, kjer so v podstrešnem stanovanju živeli Trojarjevi. Last Izidorja Trojarja